

บทที่ 5

ทักษะของผู้ที่อยู่ในสายงานช่างโดยตรง ต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย

การวิจัยเรื่อง ทักษะต่อการประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย ได้เริ่มศึกษาใน ส่วนของผู้ที่อยู่ในสายงานช่างโดยตรง เพื่อสร้างความเข้าใจการทำงาน และข้อจำกัดในการทำงาน ของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ รวมถึงศึกษาแนวทางการปรับปรุงวิชาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ให้มีมาตรฐาน โดยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 5 ประเด็น คือ

1. การทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย
2. การศึกษาของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย
3. คุณลักษณะของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย
4. จริยธรรมของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย
5. การมีองค์กรวิชาชีพ

1. การทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ โดยแยกออกเป็น 2

ประเด็นคือ

- 1.1 การสื่อข่าว
- 1.2 การนำเสนอข่าว

1.1 การสื่อข่าว

จากการศึกษาพบว่า ในการทำข่าวโทรทัศน์แต่ละครั้ง จะต้องใช้บุคลากร ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ และคนขับรถ โดยผู้สื่อข่าวเป็นผู้ประสานงานกับผู้ร่วมงาน ทั้งหมด ในเรื่องประเด็นข่าว และ ภาพข่าวที่ต้องการ ผู้สื่อข่าวจึงต้องมีความสามารถในการทำงาน เป็นทีม

“...ระบบเราจัดเป็นทีม ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ คนขับรถ จะไปไหนไปด้วยกัน เวลาสั่งงานบอกผู้สื่อข่าวคนเดียวแล้วเขาจะลากกันไปเอง”

(ธเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...สื่อสารกับที่มงานก็คือ แนวความคิด แนวข่าวของคุณจะไปประเด็นไหน ภาพ คืออะไร นอกจากจะเอา fact (ข้อเท็จจริง) มารายงานแล้ว คุณยัง ต้องคิดว่าจะนำเสนอด้วยภาพอะไร เพราะเป็นบุคลากรกลุ่มแรกที่ไม่เจอกับ แหล่งข่าว...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์ จึงทำงาน โดยดูแบบอย่างจากผู้สื่อข่าวรุ่นเก่า ซึ่งอาจจะมีทั้งถูกและผิด ประกอบกับการที่ยังไม่ค่อยมีทักษะ ในการสื่อข่าว และการนำเสนอภาพข่าว ทำให้การทำข่าวเอนเอียงไปตามกระแส และตกเป็นเครื่องมือของแหล่งข่าวได้ง่าย ซึ่งผิดกับหลักการสื่อข่าว ที่ผู้สื่อข่าวต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง

“...ผมว่าการทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ปัจจุบัน เราเริ่มต้นจากประสบการณ์มากกว่าที่จะเริ่มต้นจากเชิงวิชาการ เมื่อทุกคนเข้ามาทำงานที่ทีวี มักจะ มองภาพจากสิ่งที่เขาเคยทำมาก่อน มองจากรุ่นพี่ มองจากภาพที่เห็นจากจอ โทรทัศน์ มองจากประสบการณ์ที่เคยเห็นในเวลาทำงานจริงๆ ต่อเนื่องกันมาก กลายเป็นสิ่งเขายึดกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง...”

(ปราโมช รัฐวินิจ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...คุณดูซิ เดี่ยวนี้สัมภาษณ์นายกฯ มีแต่แงๆ นอกนั้นไม่มีแต่เด็ก เป็นผม ผมไม่ยอมให้เขาทำเนียบเลย เด็กพวกนี้จะโดนกระแสของข่าวพัดไป ตลอด ไม่สามารถ guide (แนะนำ) ได้ว่าวันนี้เราจะทำอะไร ไม่สามารถจะ ทำประเด็น lead (บทนำ) ได้ นักข่าว นักการเมืองมากระซิบหน่อยก็ไป แล้ว ตกเป็นเครื่องมือของแหล่งข่าวตลอด...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการศึกษาพบว่า การหาข่าวของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เป็นไปตามนโยบาย ของแต่ละสถานี ส่วนใหญ่บรรณาธิการจะเป็นผู้ตั้งประเด็นให้ผู้สื่อข่าวติดตามหาส่วนขยายให้

ประเด็นข่าวในแต่ละวันจบลงอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการกำหนดประเด็นให้กับผู้สื่อข่าวเพื่อติดตามข่าวก็เป็นการปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป แต่ผู้สื่อข่าวก็ต้องมีความสามารถกำหนดประเด็นเองได้ด้วย

“...ในแต่ละวันจะมีการประชุมของ บก. ตอน 11.00 - 11.30 น. เพื่อให้แต่ละสายงานเสนอข่าวขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กีฬา ราชสำนัก ภูมิภาค คุยว่าในวันนี้มีข่าวที่น่าสนใจอะไร เสนอขึ้นมา เมื่อได้ข่าวที่กลั่นกรองแล้ว พอที่จะขยายผลได้ ก็จะสั่งการไปว่าวันนี้เน้นตรงนี้ให้ผู้สื่อข่าวไป ไม่ใช่ไปยืนไม่ค้อย่างเดียว ต้องไปหาส่วนขยายของข่าวให้มากขึ้น ให้ครบวงจรของข่าว ดูแล้วรู้สึกอึด...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการศึกษาพบว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ ทุ่มเทให้กับการทำข่าว ทั้งนี้เป็นผลมาจากการแข่งขันระหว่างสื่อโทรทัศน์ด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องตามหลักการหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ต้องมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวอยู่เสมอ

“...ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่เมื่อเกิดเหตุการณ์ ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะต้องเห็น จะต้องได้ภาพ เพราะฉะนั้นจะต้องทำงานหนัก เหนื่อย ทำงานชอกช้ำมากมาย ทำให้ทุกคนทุ่มเทพอสมควร ผมคิดว่าการแข่งขันในปัจจุบันของโทรทัศน์บ้านเรานั้นค่อนข้างสูง สูงมาก ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่มีประเทศไหนเท่าบ้านเรา เราลำดับต้นๆ ในเอเชียที่มีการแข่งขันในเชิงลักษณะการรายงานข่าว เพราะฉะนั้นถ้าทุกคนไม่ทุ่มเท อยู่ในวงการนี้ไม่ได้...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...จริงๆ แล้วผู้สื่อข่าวต้องมีความขยัน ขยันที่จะอยู่ในวงการนี้ เพราะการทำข่าวไม่มีวันหยุด ไม่มีหยุดเสาร์-อาทิตย์เหมือนอาชีพอื่น ควรกระตือรือร้น มีความอดทน บางข่าวต้องไปรอก็ต้องอดทน รอเพื่อให้ได้ข่าว ผู้สื่อข่าวต้องชวนช่วยหาความรู้ให้กับตัวเอง...”

(ธเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษายังพบว่า มีผู้สื่อข่าวบางส่วนที่ยังไม่ทุ่มเทให้กับงานข่าวอย่างเต็มที่ เพราะยังยึดติดกับระบบราชการ คำนึงถึงค่าครองชีพ ค่าตอบแทนเป็นหลัก ไม่มีความทันสมัยในการใช้เทคโนโลยี และมีความเกียจคร้าน โดยรอให้แหล่งข่าวเข้ามาให้ข่าวเอง ซึ่งผิดหลักการการเป็นผู้สื่อข่าวที่ต้องยึดถือปรัชญา หรือแนวคิดวิชาชีพเป็นหลัก การยึดติดกับระบบราชการ และระบบการทำงานอยู่กับที่เป็นหลัก ย่อมทำให้สูญเสียความเป็นนักข่าวอาชีพแน่นอน

“...ผมว่าเขายังเป็นข้าราชการ ส่วนใหญ่ยังเป็นข้าราชการ ยังมองภาพข้าราชการ ข้าราชการจะมีเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง คือจะอ้างความล้มเหลวจากระบบ ไม่เคยอ้างหรือไม่เคยยืนยัน หรือไม่เคยยอมรับว่าความล้มเหลวเกิดจากบุคคล เรามักจะพูดว่าข้าราชการไม่ดี จริงๆแล้วในความรู้สึกของผมไม่ใช่เลย เป็นเรื่องตัวบุคคล คนไปโทษระบบเพราะมันถึงไม่ได้ เพื่อจะบอกว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้นไม่ใช่ตัวทำ เป็นเพราะระบบ...”

(ปราโมช รัฐวิจิตร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...เดิมที่การทำงานด้านข่าว เราใช้จิตวิญญาณในการทำงาน โดยไม่คิดชีวิต เพื่อให้ได้ข่าวมา แต่พอมามีกฎกติกาใหม่ เรื่องของกฎหมายแรงงาน ทำงานเกิน 8 ชั่วโมง ต้องมีโอที (การจ่ายเงินค่าล่วงเวลาทำงาน) อะไรต่างๆเป็นปัจจัยทำให้ไฟที่มีอยู่ในตัวคนลดน้อยลงไป เนื่องจากหลัง 8 ชั่วโมงแล้วมีคนอื่นมารับผิดชอบ ทำให้ระบบการทำงานถูกบล็อกอยู่ที่ 8 ชั่วโมง หลังจากนั้นหลายคนมีความคิดว่าอยากกลับบ้าน นี่อาจจะเป็นส่วนประกอบเล็กๆ ซึ่งที่มีปัญหาบ้างบางส่วน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้สื่อข่าวของเราไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...แหล่งข่าวเองเดี๋ยวนี้ใครๆก็อยากเป็นข่าว ทุกองค์กรชอบที่จะเป็นข่าว ก็วิ่งเข้ามาหาสื่อ หาแหล่งข่าว ข่าวก็ไม่ต้องไปหา เข้ามาหาเราเอง สมัยก่อนนักข่าวต้องออกไปหา เดี่ยวนี้ทุกองค์กร ทุกสมาคมมีประชาสัมพันธ์ของตัวเองที่จะติดต่อ โดยเฉพาะบางหน่วยงานแยกเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ออกมาเลย คนนี้รับผิดชอบทีวี คนนี้รับผิดชอบวิทยุ คนนี้หนังสือพิมพ์ ถ้าจะ

ติดต่อกับสื่อจะแยกสื่อขนาดนั้น ผู้สื่อข่าวเลยสบาย ถือว่ายังมีแขนขาอยู่...”

(ธเรศ ณะสมบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

เนื่องจากความทันสมัยของเทคโนโลยีในปัจจุบันที่สามารถช่วยในการติดตามข่าวสารอย่างทันท่วงที ทำให้ความกระตือรือร้นในการหาข้อมูลของผู้สื่อข่าวลดลงไป

“...สมัยนี้สะดวก เพราะมีเครื่องมือช่วยเยอะในการเก็บข้อมูลข่าว การติดต่อสื่อสาร แต่ด้วยการที่มีเครื่องมือเยอะ เทคโนโลยีทันสมัยก็ทำให้ผู้สื่อข่าวขาดความกระตือรือร้น ชี้เกียจ เข้าขึ้นเปิด Bisnews (ชื่อสำนักข่าว) ก็ได้แล้ว เปิดสำนักข่าวอื่นขึ้นมาก็ได้แล้ว ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่ต้องไปตามแหล่งข่าวเอง สมัยนี้บางทีก็ DUB (ทำสำเนา) ทั้งภาพ ทั้งข่าวจากช่องอื่นเลย ถ้าไปทำข่าวนั้นๆไม่ทันหรือบางทีก็ขอเนื้อข่าวมาแล้วใช้ภาพ insert (แทรก) ลงไป...”

(ธเรศ ณะสมบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

ในการทำข่าว บางครั้งผู้สื่อข่าวอาจต้องให้ช่างภาพแอบถ่ายภาพแหล่งข่าวในอิริยาบถต่าง ๆ หรือในสถานที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้บันทึกภาพ ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการถูกแหล่งข่าวฟ้องร้องข้อหาหมิ่นประมาท แต่ถ้าเป็นการแอบถ่ายในเรื่องการกระทำผิดกฎหมาย เพื่อนำมาเสนอเป็นข่าว เป็นสิ่งที่ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องทำ แต่ก็ต้องคำนึงถึงจรรยาวิชาชีพด้วย ผู้สื่อข่าวควรทำ ความเข้าใจและแยกแยะให้ถูกต้อง

“...เรื่องชีวิตส่วนตัว ถ้าสิ่งนั้นเขาอนุญาต เป็นเรื่องที่คุณคนน่าสนใจ เราก็โอเค ไม่ให้ก็ไม่เอา แต่เรื่องราวที่เราไปแอบถ่ายบุคคล แต่เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย เป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมจรรยา ผิดเรื่องราวที่ทำเป็นเรื่องของบ้านเมือง เป็นสิ่งที่สังคม(เห็นว่า)ไม่ควร(ทำ) ผมว่าจำเป็น มันไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เรื่องพวกนี้เราให้ความสำคัญเยอะ...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...เราจะไม่แอบถ่าย เพราะเราถือว่าการไปแอบถ่ายแบบ ปาปาร์สซี ของต่างประเทศ เราว่าเป็นการละเมิดเขา ... อยู่ๆเราไปหยิบมานำเสนอ เขาจะฟ้องร้องหมิ่นประมาทเราได้...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

เมื่อผู้สื่อข่าวโทรทัศน์หาข่าวเสร็จแล้ว โดยปกติจะเป็นผู้รวบรวมประเด็น และเขียนข่าวด้วยตัวเอง แล้วส่งให้กองบรรณาธิการ แต่ผู้สื่อข่าวบางช่อง จะส่งเพียงหัวข้อข่าวและประเด็นสำคัญของข่าวเท่านั้นให้กองบรรณาธิการ จากนั้นเป็นหน้าที่ของกองบรรณาธิการที่จะรวบรวมและเรียบเรียงเป็นข่าว ซึ่งกระบวนการทำงานด้านข่าว ผู้สื่อข่าวต้องรับผิดชอบการรวบรวมเนื้อหาข่าว และรับผิดชอบสิ่งที่ได้นำเสนอไป ดังนั้นการที่บรรณาธิการจะใช้ความเห็นส่วนตัวในการเรียบเรียงข่าวแทนผู้สื่อข่าวที่ไปสื่อข่าวเอง ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะความเป็นวิชาชีพของผู้สื่อข่าวย่อมถูกทำลายลงโดยไม่รู้ตัว ความเป็นนักข่าวอาชีพคงไม่เหลืออะไร

“...ปัจจุบันผู้สื่อข่าวมีเครื่องมือเครื่องมือ ยกตัวอย่าง การสัมภาษณ์ สมัยก่อนอาจจะต้องจด อาจจะต้องใช้เทปมาแกะ มาลอกจากเทป สมัยนี้มันเข้าไปในเทป ไม่จำเป็นที่ผู้สื่อข่าวมานั่งฟัง ส่วนมากที่วิทยุช่องจะมี rewrite (ผู้เรียบเรียงข่าว) ผู้สื่อข่าวส่งข่าวแค่เขียน(ว่า)สัมภาษณ์ใคร ประเด็นอะไร บก.ก็ต้องตั้งประเด็น ใครพูดบ้าง แล้วเอามารวมกัน ประเด็นเดียวกันมา 4 คน ผู้สื่อข่าวไม่ต้องเขียน หัวหน้าต้องเป็นคนเขียน ลักษณะของผู้สื่อข่าว (เป็นผู้)ทำ แต่ไม่ต้องผลิต หรือจะผลิตก็เป็นส่วนน้อย...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

ข่าวที่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ส่งให้กองบรรณาธิการ จะได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทุกข่าว ก่อนที่จะนำเสนอออกอากาศ ตามหลักการทำงานข่าว บรรณาธิการจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดลำดับข่าวก่อนนำเสนอออกอากาศ ซึ่งเป็นไปตามหลักจริยธรรมในบัญญัติ 8 ประการ ของอิศรา อมันตกุล ที่การรายงานข่าวออกสู่ประชาชนนั้น จะต้องมีความถูกต้อง เทียงแท้ อย่างแน่นอนที่สุด

“...การตรวจสอบ คือผู้สื่อข่าวเขาตรวจสอบของเขาเองก่อน เพราะว่าเขาเป็นคนไปเอาข่าวมา เขาทำข่าวมา ต่อมา บรรณาธิการจะต้องพิจารณาออกข่าว จะทำหน้าที่ (เป็น) *rewriter* ด้วย เพื่อจะเป็นการตรวจอีกครั้ง และการตรวจขั้นตอนนี้ต่อมาคือ บรรณาธิการอาวุโสก่อนออกอากาศ ตรงนั้นสามารถตัดได้อีกครั้ง ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสม...”

(ชเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...ผู้สื่อข่าวรายงานเข้ามา เราจะต้องมีคนหนึ่งคนใดเป็น บก.โต๊ะ ที่จะรวบรวมประเด็นข่าว และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เป็นสิ่งสำคัญที่สุดว่ามีการกระทบถึงใครหรือเปล่า ผู้ตรวจสอบจริงๆคือหัวหน้าโต๊ะ จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์อย่างน้อยเป็น 10 ปีทั้งนั้น ... (ถ้า)สงสัย เราก็ตรวจสอบกลับไปอีกหน่อย โทรกลับไปหาผู้สื่อข่าว หาข้อมูลเพิ่มเติมว่าเรื่องนี้เป็นอย่างไร ไปพาดพิงใคร เรื่องของข้อมูลมันต้องใช้ประสบการณ์จริงๆ เรื่องของข้อเท็จจริงบางครั้งมันน่าสงสัย เราก็ต้องตรวจสอบ เราถึงมีขั้นตอน พอถึงหัวหน้าโต๊ะ(สายข่าว) *rewriter* โต๊ะ (ผู้เรียบเรียงประจำสายข่าว) และ บก.ประจำวัน ที่จะตรวจสอบก่อนออกอากาศ...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...ก่อนที่จะออกอากาศ เรามีการตรวจสอบอยู่ 3 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนจาก บก.ข่าว แต่ละสายงานจะมี บก.ข่าวประจำอยู่ จะตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ของประเด็นต่างๆ
2. ที่ปรึกษาด้านข่าว ซึ่งเป็นผู้ชำนาญการด้านกฎหมาย เขาจะตรวจสอบด้านนี้อีกที ก่อนออกอากาศ
3. บก. ข่าวประจำวัน ก็จะตรวจสอบขั้นตอนสุดท้ายของข่าวที่จะออกอากาศ ทุกข่าวที่จะออกอากาศจะมีลายเซ็น บก. ประจำวัน ที่ปรึกษา และ บก. ข่าว...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...มีการตรวจสอบหลายระดับ ตรวจสอบจากผู้ปฏิบัติงาน ตรวจสอบจากผู้รับ ตรวจสอบจากการสุ่มตัวอย่าง จากผู้รับมักจะเจอมากที่สุด ยิ่งเฉพาะผู้รับที่เป็นผู้บริหารทั้งหลาย จะมีการตรวจสอบอย่างมากว่า ทำไมออกข่าวแบบนี้ ซึ่งสำหรับผมเองต้องซีเจงบ่อยมาก...”

(ปราโมช รัจวินิจ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

สำหรับการรายงานข่าวจากสถานที่เกิดเหตุ โดยเป็นการถ่ายทอดสด จะมีกองบรรณาธิการเฉพาะกิจไปดูแล ณ สถานที่นั้นๆ อีกขั้นตอนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากที่เกิดเหตุจริง ๆ แต่จะเป็นทีมใหญ่หรือทีมเล็ก ก็ขึ้นกับความสำคัญของเหตุการณ์

“...ความรวดเร็วในการออกอากาศ เราใช้วิธีรายงานสด ซึ่งตรงนั้นจะมี บก. เฉพาะกิจ ไปดูแลต่างหาก...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...การรายงานสดเราจะไม่ให้ลึก ถ้าเป็นรายงานสดเฉพาะกิจ เรื่องราวไม่ใช่เหตุการณ์จริง ๆ ข่าวใหญ่ เช่น การประชุม ADB (Asia Development Bank หรือ ธนาคารพัฒนาเอเชีย) ที่เชียงใหม่ เราก็ส่งทีมใหญ่ไปเลย มีลักษณะของ บก. ไปอยู่ที่โน่นดูแลทั้งหมด มี producer (ผู้ผลิตรายการ) มีการตรวจสอบกัน ไม่อย่างนั้นจะเสียหายได้...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการที่ได้ศึกษาประเด็นการสื่อข่าวของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย พอสรุปได้ว่า การทำข่าวโทรทัศน์แต่ละครั้ง จะต้องใช้บุคลากร ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ และคนขับรถ ซึ่งผู้สื่อข่าวเป็นผู้ประสานงานกับผู้ร่วมงานทั้งหมด ทั้งในเรื่องประเด็นข่าว และ ภาพข่าวที่ต้องการ ผู้สื่อข่าวจึงต้องมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม สำหรับในการหาข่าวนั้นจะเป็นไปตามนโยบายของแต่ละสถานี ซึ่งส่วนใหญ่บรรณาธิการจะเป็นผู้ตั้งประเด็นให้ ส่วนผู้สื่อข่าวเป็นผู้ติดตามหาส่วนขยายให้ประเด็นข่าวในแต่ละวันจบลงอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจริง ๆ แล้ว ผู้สื่อข่าวควรต้องมีความสามารถกำหนดประเด็นเองได้ และยังพบว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ยังทำงานไม่เป็นตัวของตัวเอง

ทำให้การทำข่าวเอนเอียงไปตามกระแส และตกเป็นเครื่องมือของแหล่งข่าวได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตาม การทำข่าวของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะต้องคำนึงถึงจรรยาวิชาชีพเป็นหลัก

และเมื่อหาข่าวเสร็จแล้ว โดยปกติผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะเป็นผู้รวบรวมประเด็นและเขียนข่าวด้วยตัวเอง แล้วส่งให้กองบรรณาธิการ แต่ผู้สื่อข่าวบางช่อง จะส่งเพียงหัวข้อข่าวและประเด็นสำคัญของข่าวเท่านั้นให้กองบรรณาธิการ จากนั้นเป็นหน้าที่ของกองบรรณาธิการที่จะรวบรวมและเรียบเรียงเป็นข่าว ซึ่งทำให้ความเป็นผู้สื่อข่าวอาชีพหายไป เพราะไม่ต้องรับผิดชอบต่อข่าวที่ได้ไปทำมา ส่วนข่าวที่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ส่งให้กองบรรณาธิการ จะได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทุกข่าว ก่อนที่จะนำเสนอออกอากาศ ตามหลักการทำงานข่าว บรรณาธิการจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดลำดับข่าวก่อนนำเสนอออกอากาศ สำหรับการรายงานข่าวจากสถานที่เกิดเหตุ โดยเป็นการถ่ายทอดสด จะมีกองบรรณาธิการเฉพาะกิจไปดูแล ณ สถานที่นั้นๆ อีกขั้นตอนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากที่เกิดเหตุจริง ๆ

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า การแข่งขันระหว่างสื่อโทรทัศน์ด้วยกัน ทำให้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ทุ่มเทให้กับงานข่าว ซึ่งสอดคล้องตามหลักการหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ต้องมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวอยู่เสมอ แต่ขณะเดียวกัน ระบบการทำงานที่ต้องอยู่สำนักงานเป็นหลัก ย่อมทำให้สูญเสียความเป็นนักข่าวอาชีพ ดังจะเห็นได้จากผู้สื่อข่าวบางส่วนที่ยังทำงานโดยยึดติดกับระบบราชการ คำนึงถึงค่าครองชีพ ค่าตอบแทนเป็นหลัก ไม่มีความทันสมัยในการใช้เทคโนโลยี และมีความเกียจคร้าน โดยขอให้แหล่งข่าวเข้ามาให้ข่าวเอง ซึ่งผิดหลักการการเป็นผู้สื่อข่าวที่ต้องยึดถือปรัชญา หรือแนวคิดวิชาชีพเป็นหลัก

1.2 การนำเสนอ

จากการศึกษาพบว่า มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวลงไปในช่วง โดยมักจะพบในช่วงรายงานพิเศษ (package) โดยทิ้งท้ายให้ผู้ชมคิดต่อ รวมทั้งข่าวการเมืองข่าวอาชญากรรม และข่าวสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกาศข่าวมีการแสดงความคิดเห็นของตัวเองลงไปในข่าวด้วย โดยการพูดทิ้งท้ายหลังอ่านข่าวนั้น ๆ จบ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นในข่าว ถือว่าผิดหลักจรรยาวิชาชีพอย่างร้ายแรง

“...ข่าวของ itv เคยมี แต่โดนเบรค (ห้าม) ไปทันที เราห้ามโดยเด็ดขาด ให้เสนอแต่ fact (ข้อเท็จจริง) เท่านั้น จะเสนอความเห็น(ของ)คุณ(ว่า)จะเป็นยังไง (เช่น)“เราคอยติดตามกัน นะคะว่าข้างหน้าจะเป็นยังไง” เราห้ามเด็ดขาด ตอนนี้ไม่มี ตอนแรกใหม่ ๆ อาจจะโผล่มาบ้าง ห้ามกันไว้แล้ว แต่พอออกอากาศ เขาอาจจะตัดสินใจไม่ถูกว่า นี่คือการเห็นหรือว่าอะไร อาจจะมีการคุยกัน แต่พอวิธีการนำเสนอจะดูเหมือนความเห็น เราก็ต้องมีการประชุมประเมินผลเกือบทุกวัน เพื่อที่ว่านี่คืออะไร คุณทำอย่างนี้ได้ยังไง ตรวจสอบกันอย่างใกล้ชิด...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...ไม่ได้ ถ้ามีใครทำเราจะเตือน เรบอกที่เราไม่มีสิทธิที่จะเสนอความคิดเห็น ไม่ใช่คอลัมน์นิสต์ ข่าวก็คือข่าว เสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และในแง่ทุกแง่มุม คนที่ฟังและนำไปวิเคราะห์ตัดสินคือคนดู แต่ถ้าหากว่าเราทำวิเคราะห์ข่าว แล้วค่อยว่า(ความเห็น)แต่ถ้า(เป็น)ข่าวไม่ควร ตรงนี้เราจะเตือนผู้สื่อข่าวเสมอ...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

“...การแทรกความคิดเห็นลงไปในช่วง ส่วนใหญ่พบในช่วงการเมือง อาชญากรรม สังคม คือจบข่าวบับอ่าน มี 3 อย่างคือ ผู้ประกาศเขาแทรกเอง พออ่านข่าวนี้จบก็พูด อย่างที่ 2 ผู้สื่อข่าวเขียนเอง อย่างที่ 3 มาในสื่อบริษัท ซึ่งถ้าในลักษณะที่ 2 ที่ 3 เป็นหน้าที่ของบรรณาธิการข่าวที่จะต้องตรวจสอบ...”

(ธเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

ในการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ โดยเฉพาะข่าวอาชญากรรม ผู้สื่อข่าวมักโหมทำข่าวตามกระแส โดยมุ่งเน้นในประเด็นความโหดร้าย จนลืมนึกถึงความรู้สึกของครอบครัวของผู้ที่ตกเป็นข่าว ซึ่งการเสนอข่าวต้องกระทำด้วยความรอบคอบ ถึงผลกระทบที่จะตามมาทุกครั้ง

“...บางที่เราไม่ได้ให้ความสำคัญกับมันมากนัก แต่ให้เห็นถึงความโหดร้ายของสังคม ซึ่งจริงๆมันจะส่งผล ส่วนใหญ่พวกนี้จะมาในเรื่องของยาบ้า ซึ่งมันความโหดร้ายของสังคมที่ยังมีอยู่ มันก็สะท้อนได้ 2 แง่ ที่ผมบอก คือความรู้สึกของคนในครอบครัว และสะท้อนให้เห็นความโหดร้ายของสังคม เรื่องของความทารุณโหดร้าย ความไม่มีศีลธรรม ซึ่งมันต่างประจักษ์ แต่เราไม่ได้ตัดสินว่าเขาผิด หมายถึงว่าต้องตีแผ่พฤติกรรมให้เห็นบ้างว่า คนพวกนี้ยังมีอยู่...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

ผู้สื่อข่าวมักจะรีบด่วนสรุป โดยใช้คำบางคำตีความหมาย เช่น ใช้คำว่า “ผู้ร้าย” หรือ “มือปืน” กับผู้ที่คาดว่ากระทำผิดในคดีนั้น ๆ ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจผิด และเป็นโอกาสแก่ผู้ที่ตกเป็นข่าว ซึ่งผิดหลักจริยธรรมของนักข่าว ซึ่งอิศรา อมันตกุล ได้กล่าวไว้ในบัญญัติ 8 ประการ ข้อ 6 ว่า “ต้องถือว่า ผู้ต้องหาในคดียังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะพิพากษาแล้ว”

“...โดยเฉพาะข่าวอาชญากรรม ผู้สื่อข่าวมักจะอิน (*insight*) ผู้ร้ายโดนจับ มาคือผู้ร้าย พวกมือปืน อะไรพวกนี้ เราต้องย้ำว่าให้ใช้ผู้ต้องหา เป็นการรักษาลิทธิของเขาโดยเฉพาะ ผู้ต้องหา หรือเรื่องราวชีวิตส่วนบุคคลของเขา เราก็ดูว่ามันคาบเกี่ยว ในเรื่องอาชญากรรม เรื่องผู้ต้องหา เราพยายามเน้นย้ำตลอด อันนี้จะไม่ค่อยหลุดเท่าไร แต่ว่าอาจมีบ้าง แต่เราก็ให้ความสำคัญเรื่องพวกนี้มากทีเดียว...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...ตอนนี้เยอะมาก เห็นชัดๆ อย่างเรื่องการถูกจับ ถูกกล่าวหา ถ้าหากเขาไม่ได้ผิดตามนั้น (แต่)ที่วิเอภาพของการถูกกล่าวหาเสนอไปแล้ว แก่ไขยังงี้ก็ไม่ได้ มีบ่อยมาก คือทำตัวเป็นหนังสือพิมพ์ไปหมด เอภาพโดยละเอียดมา (ทำให้)เขาเป็นผู้ร้ายไปเลยนะ จากข้อกล่าวหา มีหลายๆ case (กรณี) แต่ก็เวียนกันไป จำตอน ผอ.แสงชัยได้ไหม นั่นขนาดระดับพลเอกเลยนะ โดนใส่ความว่าเป็นผู้ร้าย เป็นคนฆ่า ภาพก็คือเขาเป็นผู้ร้าย ถามว่า

แล้วได้แก้อะไรบ้างไหม ก็เขียนไป ก็ลืมๆไป ผมรู้สึกว่ามันละเมียดเยอะมาก เพราะขบวนการละเมียดลักษณะอย่างนี้ เป็นการนำเสนอโดยภาพกับข้อความ ซึ่งย้อนกลับมาว่าถ้าสื่อ นำความคิดบอกได้ว่าเป็นคนที่ถูกกล่าวหา ยังไม่มีการตัดสินใจใดๆ ยังไม่มีขบวนการ ซึ่งตำรวจตั้งข้อสังเกต ถ้าจะย้าว่าเขาไม่ใช่ ผู้ต้องหา มันจะผิดไหม (ทำให้เขา)กลายเป็นผู้ต้องหาไปเลย อันนี้เยอะมาก มีจนเป็นเรื่องธรรมดา...”

(ปราโมช รั้ววิจิตร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...จะโทษผู้สื่อข่าวอย่างเดียวก็น่าไม่ได้ ต้องโทษเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีบางยุค ตำรวจชอบโชว์ผลงาน เอาสถิติ เอาจำนวน เอาปริมาณ เมื่อก่อนห้องที่ไหน จะจับ จะแถลงกันเลย เพื่อแสดงผลงานของพื้นที่ตัวเอง ทำให้ดูเหมือนผู้สื่อข่าวด่วนสรุปไป เมืองนอกนี้เขาไม่ค่อยออก จะออกก็ต่อเมื่อตัดสินแล้ว การพิจารณาคดีในศาลเขาก็ไม่ถ่าย ก็จะไม่เสกภาพ แต่ของไทยยังสามารถเข้าไปถ่ายในศาลได้ การแถลงจับโจรก็เหมือนกัน คำว่า “ผู้ต้องหา” คือผู้ที่ตำรวจเขามองดูว่า คนนี้น่าจะเป็นคนทำ ซึ่งบางทีจับมาก็เป็นแพะแล้วปล่อยไป แต่ภาพที่ออกเนี่ยทำให้สิทธิส่วนบุคคลเขาเสีย จริงๆแล้วควรให้ศาลตัดสินก่อน พอข่าวออกมาทำให้สังคมลงโทษคนนี้ไปแล้ว...”

(ชเรศ ชนะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...อย่างตำรวจจับผู้ต้องหา เราก็บอกว่าตำรวจจับนายคนนี้นี่มาแล้วตั้งข้อหาเท่านั้น... คือหลักการของการจับกุม พอจับมาได้ เราเรียกว่าผู้ต้องสงสัย แต่สมัยนี้เขาพูดว่าผู้ต้องหา จริงแล้วเป็นผู้ถูกกล่าวหา แต่ใช้คำกันว่า ผู้ต้องหา (เมื่อขึ้นศาลเขาเรียกว่าจำเลย...)”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

ข้อมูลข่าวที่ผู้สื่อข่าวได้จากแหล่งข่าวที่มีความสนิทสนมกัน และเป็นข้อมูลที่ยังไม่สามารถเปิดเผยได้ ผู้สื่อข่าวจะเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นฐานข้อมูลในการขยายผลเรื่องดังกล่าวต่อไป และจะปกปิดแหล่งที่มาของข่าว เพื่อรักษาแหล่งข่าวไว้ไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการให้ข่าว นับว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เพราะการปกปิดแหล่งที่มาของข่าว จะส่งผลดีต่อแหล่งข่าวที่จะ

เกิดความมั่นใจในการให้ข่าวแก่ผู้สื่อข่าวและยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับแหล่งข่าวไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลในโอกาสต่อไป อีกประการหนึ่ง การใช้คำว่า “แหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผย” ในข่าวโทรทัศน์กระทำมิได้ เพราะการพูดลอย ๆ ไม่สามารถทำได้ จำเป็นต้องมีภาพนำเสนอ เห็นตัวตนชัดเจน แต่อาจจะปิดบังใบหน้าที่มีมิติชัดเจนไม่ให้จดจำได้ หรือให้แหล่งข่าวหันหลังให้กล้อง

“...โทรทัศน์อาจจะออกอากาศว่า “แหล่งข่าวกล่าวว่า” ไม่ได้ ไม่สามารถนำเสนอได้ ไม่ว่าแหล่งข่าวของคุณจะดีแค่ไหน เอาไว้เป็นข้อมูลสำหรับไปทำข่าวในอนาคต ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าวเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ที่เราจะเอาไปคิดอะไรต่อ ทำอะไรต่อได้ แต่ว่าการที่จะนำเสนอโดยไม่มีแหล่งข่าว ยืนยันชัดเจน ออกอากาศไม่ได้...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

ผู้สื่อข่าวจะปกปิดแหล่งที่มาของข่าวไว้เป็นความลับที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข่าว เช่น กรณีผู้แจ้งเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้สื่อข่าวจะต้องแจ้งช่างภาพให้หลีกเลี่ยงการถ่ายภาพใบหน้าของผู้ให้ข่าว และหลีกเลี่ยงการถ่ายภาพ หรือสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างของผู้ให้ข่าวด้วย เพราะจะส่งผลกระทบต่อแหล่งข่าวได้เช่นกัน สอดคล้องกับจรรยาบรรณสำหรับนักสื่อสารมวลชนโดยกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ.2541 (ภาคผนวก ข) ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องระมัดระวังการเสนอข่าวสารประเภทนี้ เพราะหากไม่ระมัดระวัง จะทำให้ผู้ให้ข่าว ตลอดจนญาติพี่น้องของเขาไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้

“...ในการปิดหน้าแหล่งข่าว ถ้าผมดูรู้เรื่อง ผมจะต่อว่าเขาทันที อย่าลืมนะถ้าเด็กชาย ก ผมไม่รู้จักหรอก คุณคาดหน้าเขานิดเดียว ผมก็ไม่รู้จักแล้ว เด็กชาย ก อยู่ในชุมชน ก เขาดูหน้าฟังเสียง มันคล้ายๆเลย เขาก็จำได้ เด็กถูกข่มขืน แต่คุณไปสัมภาษณ์พ่อแม่เขา มันคาบเกี่ยว มันก็จำเป็นต้องบังพ่อแม่ด้วย ... แต่บางครั้งก็เล็ดลอดออกมาบ้าง เราก็ให้ความสำคัญ แต่ถ้าแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลเรา รับรองได้ พวกนี้ผมไม่สามารถบอกได้เลย แม้แต่คนที่ไปทำยังไม่ออกหน้า ตำรวจจะมาสอบเป็นพยาน ให้สอบผมคนเดียว...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการศึกษายังพบด้วยว่า ถ้าเด็กเป็นผู้ต้องหาในคดีอุกฉกรรจ์ ผู้สื่อข่าวบางส่วนจะไม่ปิดบังใบหน้าของบุคคลดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เพื่อให้ผู้เสียหายทราบ และแจ้งความดำเนินคดี ซึ่งแม้จะมีเหตุผลดังกล่าวมาอ้าง แต่กระทำอย่างนี้ถือว่าเป็นผิดหลักจริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณสำหรับนักสื่อสารมวลชนโดยกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ.2541 (ภาคผนวก) ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องระมัดระวังการเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำผิดของสตรี เด็ก เยาวชน และ ผู้ด้อยโอกาส โดยคำนึงถึงอนาคต และการเปิดโอกาสให้กลับตัวเป็นคนดีของเขาด้วย

“...การทารุณกรรมเด็กทางเพศที่อายุต่ำกว่า 12 หรือ 13 ปี ต้องคาดหน้าเวลาออกอากาศ ส่วนชื่อจะใช้นามสมมติ ยกเว้นเป็นคดีอุกฉกรรจ์มาก ซึ่งเราได้รับการร้องเรียนจากผู้ชมที่บ้านว่าอายุน้อยจริง แต่พฤติกรรมของเขาโหดเหี้ยม มาก เคยทำหลายกระทง เคยทำพฤติกรรมไว้อยู่เยอะมาก มายและถูกจับได้ ที่นี้ถ้าหากปิดหน้าเขา คนที่เป็นผู้เสียหายก็จะมีไม่รู้ว่าเป็นคนไหนที่ถูกจับได้ ไปทำกับเขาไว้ใช่ไหม ก็อาจจะมีข้อยกเว้นว่าถ้าเป็นพฤติกรรมที่โหดร้าย ก็ต้องเปิดหน้าเขา ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะได้รู้ จะได้ไปร่วมกันแจ้งความ...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

การนำเสนอข่าวโทรทัศน์ มักมีการนำเรื่องราวชีวิต หรือบางแง่มุมที่เป็นส่วนตัวของบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเสนอ ซึ่งการเสนอข่าวลักษณะนี้ ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลนั้นก่อน และได้รับการพิจารณาแล้วว่าจะไม่ส่งผลในทางลบต่อบุคคลในข่าว จึงสามารถทำข่าว และนำข่าวเสนอออกอากาศได้ ซึ่งสอดคล้องตามหลักจริยธรรมของนักข่าวในบัญญัติ 8 ประการของอิศรา อมันตกุล ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิส่วนบุคคล โดยไม่เสนอข่าวที่เป็นเรื่องราวส่วนตัวของผู้ใด

“...อย่าลืมนะว่าประชาชนคนธรรมดาเขาก็ดูบทบาทของนักการเมืองหนักๆมาแล้ว ที่วันหยุดจะเป็นวันที่ทำข่าวได้ไม่เยอะ แต่ประชาชนคนดูก็อยากเห็นเรื่องอะไรเบาๆ ที่หนังสือพิมพ์เดี๋ยวนี้เขาจะมีสุขสันต์วันหยุด ที่นี้ตรงนี้เราคิดเหมือนกันแหละว่า อยู่ๆจะไปเอาเรื่องส่วนตัวเขามาเขียน เหมือนคอลัมน์ซุบซิบมันเป็นไปได้ แต่บางอย่างเนี่ยมันเป็นในเชิงสร้างสรรค์

มันอาจจะเป็นสิ่งที่คนอยากรู้ และไม่ได้ก่อความเสียหาย และเจ้าตัวต้องยินดี เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่เรบอกว่าการข่าวจะทำเรื่องนี้ได้ต้องสัมภาษณ์เจ้าตัวด้วย มิเช่นนั้นเรื่องเขามาเขียนและก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องคุยกับเจ้าตัวว่าอยากจะทำเสนอเรื่องนี้ของเขาออกมาในแง่มุมนี้ เพราะฉะนั้นถ้าเจ้าตัวยินดีพอใจ เจ้าตัวจะเป็นแหล่งข่าวที่ดี และเราก็จะถือว่าเรานำสิ่งที่มีได้เสกสรรปั้นแต่ง หรือทำให้เขาเสียหายมาออกอากาศ อย่างกรณีที่ เศษ. นั้น (พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์) ทำไม่ถึงต้องใส่สีตีหม้อ เขาก็ยินดีที่จะเล่าให้ฟัง พูดด้วยตัวเอง พาไปดูตุ๊กต้อผ้า...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

“...เราไม่ทำ(ข่าว)ดาราคอนนี่ไปเที่ยวเทค (Discotheque) กับดาราคอนนี่ เพราะถือว่าเป็น(เป็น)สิทธิ(ส่วนบุคคล) ในส่วนของข่าวการเมืองอื่นๆ เขากินข่าวผมไม่ให้ถ่าย ถือเป็นสิทธิ(ส่วนบุคคล) แต่ถ้านายกรัฐมนตรี)เดินมาจะเปิดงาน (แล้ว)ถ่ายภาพมาถือว่าเป็น(เป็น)สิทธิ(ของ)เรา สิทธิที่ควรทำ อย่างกรณีสะเทิดข่าว เราพิจารณาไม่ให้เสียหายต่อบุคคล แต่เป็นการกระทำให้คลายเครียด เคยมีคุณบรรหารโทรมาว่าเหมือนกัน แต่บางคนก็โทรมาเรียกให้ไปถ่ายเป็นสะเทิดข่าว...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โดยแต่ละสถานีมีนโยบายเรื่องนี้ โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีมีการแข่งขันในการนำเสนอข่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่มีส่วนช่วยป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ยังต้องมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องของกฎหมาย แต่ทั้งนี้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เองก็ต้องเฝ้าหาความรู้ดังกล่าวด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม ที่ผู้สื่อข่าวจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่หลักที่จะให้บริการแก่ระบบการเมือง และความรู้แก่สาธารณชน

“...มันเป็นนโยบายเลยว่าข่าวช่อง 9 ต้องส่งเสริมประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่าข่าวเลือกตั้ง ข่าวอะไรเนี่ยเราทุ่มเต็มที่ และก่อนถึงเวลาเลือกตั้ง เรามี

นโยบายส่งเสริมให้ความรู้ เพื่อให้คนออกไปใช้สิทธิ เพราะคนไทยต้องรู้จักใช้สิทธิตัวเอง รู้จักระบอบประชาธิปไตย เป็นนโยบาย เพราะฉะนั้นนักข่าวต้องทำงานตามนโยบาย...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

“...โทรทัศน์เกือบทุกช่องให้ความสำคัญในเรื่องส่งเสริมประชาธิปไตยค่อนข้างเยอะ ถ้าหากว่าทุกครั้งที่เกิดการเลือกตั้ง ทุกช่องจะมีคอลัมน์ในข่าวของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกาะติดการปราศรัย การจัดรายการ talk (พูดคุย) ซึ่งเป็นการแข่งขันกันเอง และเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนออกไปเลือกตั้ง และที่ผ่านมาเราก็เหมือนของใหม่ ข่าวทุกช่องก็เป็นการแข่งขันกัน และได้ผลให้ประชาชนรู้สึกว่าได้ข้อมูลข่าวสาร แต่ข่าวจะมีคอลัมน์ เพื่อให้คนออกมาเลือกตั้งมากๆ และป้องกันการซื้อเสียง ตอนเลือกตั้งที่ปากน้ำ ผมส่งคนไป 3- 4 ทีม เราก็ไปได้เรื่องทุจริตเอาใบลงคะแนนหลงในหีบบัตรอย่าลืมนว่ามีหลายหมื่นหน่วย ผมเองก็ไม่สามารถเป็นหูเป็นตาได้ชัดเจน เรามีเรื่องราวร้องทุกข์ เราก็เข้าไปตรวจสอบหลักฐาน ก็ไม่มีทางที่จะได้ภาพแบบจะจะแบบคราวนั้น ก็ทำให้เกิดการระงับขึ้น...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...อยู่ที่การให้ความรู้ผู้สื่อข่าว ซึ่งเรายังให้ความรู้ผู้สื่อข่าวเรายังไม่เต็มที่ กฎหมายบางฉบับผู้สื่อข่าวยังไม่รู้ด้วยซ้ำ นี่คือปัญหาหนึ่ง ที่บอกว่ากฎกติกาสังคมมันเปลี่ยนไป เมื่อเปลี่ยนไปแล้ว กฎหมายบางฉบับยังติดค้างในสภา กฎหมายบางฉบับยังไม่ได้ร่าง หรือร่างเสร็จแล้วก็มีปัญหาในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านสับสน ผู้สื่อข่าวก็สับสนจึงไม่พัฒนาซักที อย่างกรณีเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เราพยายามให้ผู้สื่อข่าวการเมืองได้ไปหาความรู้ให้รู้กฎกติกาของเขาเป็นยังไง เราพยายามให้มีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายมาพูดให้ผู้สื่อข่าวของเราฟัง เพื่อต้องการให้คนของเราได้ไปทำข่าวขึ้น่าสังคมอย่างที่เราระบุไว้ได้อย่างถูกต้อง...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

ขณะเดียวกัน การนำเสนอข่าวโทรทัศน์ที่เป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล รวมทั้งมีการตรวจสอบในประเด็นคอร์รัปชัน พร้อมกันไปด้วย ถือเป็นอีกบทบาทความรับผิดชอบหนึ่งของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ที่จะต้องคอยตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นหูเป็นตาแทนประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดการทุจริต แต่ทั้งนี้ผู้สื่อข่าวจะต้องใช้ความระมัดระวัง โดยเฉพาะการตัดต่อภาพ

“...การเฝ้าดูการทำงานของรัฐบาลมันมีอยู่ 2 ส่วน คือในฐานะสนับสนุนนโยบายรัฐบาล จำเป็นต้องดำเนินการอยู่แล้ว เพราะเป็นสื่อของรัฐ ส่วนการตรวจการทำงานของรัฐบาล บทบาทตรงนี้เป็นข่าวเชิงกิจกรรมของฝ่ายค้านมากกว่า ที่จะไปตรวจสอบรัฐบาล จริงๆเนี่ย มันอาจจะเป็น case (กรณี) ที่เกิดขึ้น ที่มีปัญหา เป็นข่าว (เช่น)กรณีบ้าน 3 หลังว่าข้อเท็จจริงมันเป็นยังไง บางครั้งบางทีในบางเรื่อง เราก็ไม่สามารถจะเจาะลึกลงไปได้ ก็ว่าไปตามกระแส...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...itv เราตรวจสอบค่อนข้างชัดเจน เรื่องของปัญหาคอร์รัปชัน เราให้ความสำคัญเรื่องพวกนี้ค่อนข้างเยอะ เรื่องของความไม่ชอบมาพากล เรื่องของความไม่ถูกต้องต่างๆในวงการราชการ และระบบของการเมืองเอง ซึ่งเราต้องการให้การเมืองเราพัฒนาไปสู่ความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพราะฉะนั้นการตรวจสอบของนักข่าวจริงๆ มันก็ได้ถึงระดับหนึ่งที่น่าพอใจพอสมควร แต่พอเอาเข้าจริงๆ ลักษณะการนำเสนอของข่าวโทรทัศน์ นักข่าวพวกนี้ค่อนข้างลำบาก ทำไม่ค่อยได้ ต้องคิดเยอะว่าจะเสนออย่างไร หรือวิธีการนำเสนอต้อง create (คิดสร้างสรรค์) ค่อนข้างเยอะ สมมติว่ารัฐบาลกำลังมีปัญหาคอร์รัปชัน ภาพ insert เป็นปรักตร โพรสุธน พอดีเนี่ย มันจงใจหรือเปล่าไม่รู้ จริงๆก็เกิดเหตุการณ์อย่างนี้บ่อย คนใส่ insert (แทรก) ตรงไม่ตรง มันก็ใส่เบี่ยงไป มันก็เหมือนจงใจ บางเรื่องก็ต้องระวัง...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...เป็นการนำเอาเรื่องกิจกรรมต่างๆของรัฐบาลมาเผยแพร่ ซึ่งเป็นนโยบาย
ที่ผมได้รับมา...”

(ปราโมช รัฐวิจิตร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...ผู้สื่อข่าวในสายก่อนข้างที่จะเกาะติด เพราะเขาเชื่อว่าทุกวันนี้ตรวจสอบกัน
ได้ ถ้าหากเขาตกข่าว นักข่าวจะรู้สึกว่าเขาบกพร่อง และตัวเขาเองก็ได้รับ
การพิจารณาว่าเหมาะกับการทำงานตรงนี้อยู่หรือเปล่า...”

(ดวงใจ มหารักษ์กะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

แต่สำหรับการนำเสนอข่าวเศรษฐกิจของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ยังคงเป็นไปตามกระแส
โดยเน้นการติดตามความคืบหน้าของโครงการใหญ่ ๆ และเน้นการเสนอข่าวเรื่องความขัดแย้ง
รวมทั้งมองข้ามประเด็นเศรษฐกิจชุมชน ที่มีผลต่อปากท้องของประชาชนโดยตรง ทำให้การเสนอ
ข่าวด้านนี้ ยังไม่เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง

“...เรื่องเศรษฐกิจในมุมมองของผม เรามองแคบ เรามักจะเสนอแคบตลอด
เวลา มักจะเป็นไปตามกระแส เรื่องของปรากฏการณ์ เรื่องของการประท้วง
แต่ต้องคร่อมมันไม่ใช่แค่ตรงนี้ ยกตัวอย่างการค้าขายชายแดน แทบจะไม่ได้
นำมาเสนอ สื่อนำเสนอช่วงนี้เอาความขัดแย้งมาเป็นตัวตั้ง มุมมองก็เลย
เป็นอย่างนี้ไปซะหมด นำเสียดาย เศรษฐกิจน่าจะเป็นประเด็นสำคัญที่จะ
เปิดประเด็นได้เยอะ แต่ไม่ได้ทำ เศรษฐกิจต่างประเทศ สังคม ยังเป็นจุด
อ่อนสำคัญที่สื่อยังมองข้าม โดยเฉพาะโทรทัศน์ ทำให้โทรทัศน์จึงไม่เป็นตัว
เปิดประเด็น ต้องถามตัวเองด้วย ในเมื่อเรบอกว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลเยอะ
ทันเหตุการณ์ มีเสรี ผมว่า

1. เรายังไม่มีการแสดงความคิดเห็น
2. รูปแบบการนำเสนอเรายังไม่ดี
3. การสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง...”

(ปราโมช รัฐวิจิตร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...เราให้ความสำคัญเยอะมาก มีหลายช่วงให้ข้อมูลเรื่องของหุ้นค่อนข้างเยอะ ชาวเศรษฐกิจยังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุง คือปัจจุบัน ธรรมชาตินัก ชาวเศรษฐกิจพอถึงจุดแล้วจะเน้นโครงการใหญ่ แล้วละเลยเศรษฐกิจปากท้อง คือพวกนี้มองเรื่องราคาผลผลิตทางการเกษตรเป็นเรื่องธรรมดาปกติของทุกปี ผมก็ให้ไปดูให้หน่อย แล้วให้ดูว่าเขาแก้ปัญหาอย่างไร ให้ไปสำรวจราคาสินค้าในตลาด ผมให้ทำเรื่องพวกนี้เยอะขึ้น พยายามปรับ เพราะถ้าปล่อยไปตามกระแส เขาจะมองแต่โครงการใหญ่ๆ โดยเฉพาะเรื่องของการเงินการคลัง และการแก้ปัญหา เราก็มีข่าวการแก้ปัญหาเสนอหลายๆด้าน...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

การนำเสนอข่าวบันเทิงของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย ยังเป็นการทำข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์รายการของช่องที่ตัวเองสังกัด ซึ่งเป็นการทำเพื่อหารายได้ และเอื้อประโยชน์ให้กับสถานีของตัวเอง ไม่ได้สะท้อนประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม แต่ขณะเดียวกันยังมีผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ของบางช่องที่ไม่ทำเช่นนั้น โดยเน้นการทำข่าวสีล้นวงการ และบันเทิงพื้นบ้าน ซึ่งให้ประโยชน์ต่อผู้ชมมากกว่า

“...ผมว่าข่าวบันเทิงที่วิ้งคงขายได้ แต่เราก็พยายามเลี่ยง ไม่ใช่โปรโมท (Promote) แต่รายการช่อง 5 อย่างเดียว เรายังมีบันเทิงต่างประเทศ เราก็จะสอดแทรกเรื่องลึกลับลึกลับเสียดสีไปด้วย...”

(ธเรศ ธนะสมบุญ, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...ข่าวบันเทิงทางทีวี ละครไครละครมัน ไม่เปิดกว้าง ของเราก็มีโปรโมทละครของช่องเรา นอกนั้นก็เล่นข่าวคนดัง แต่ไม่ถึงมากมาย...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

“...ช่อง 9 ให้เขาเวลา ซึ่งเราก็ไปคุมเขาไม่ได้ ส่วนใหญ่เขาจะเน้นข่าวในเชิงของโฆษณา ซึ่งเราก็ดักเตือนเขาไป เพราะเขาจะเสนอข่าว แต่เฉพาะของผู้ที่โฆษณา หรือเป็นสปอนเซอร์ให้กับช่วงของเวลา แต่ก็ได้แต่เตือน เพราะเขา

เช่าเวลาไปแล้ว เขามีหน้าที่ผลิตมาออกอากาศโดยที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ของเรา
ร่วมผลิตด้วย...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

“...ชาวบ้านเทิง ผมว่าหลายสถานียังเอาเปรียบผู้ชมอยู่ ทำลักษณะโปรโมท
(Promote) เยอะไปหน่อย โปรโมท (Promote) ความเคลื่อนไหวของ
รายการของตัวเอง itv เราทำชาวบ้านเทิงที่เป็นสีส้มของวงการ เป็นเรื่องของ
บ้านเทิงพื้นบ้าน หรืออะไรต่างๆ แต่จะไม่ให้มีการโปรโมท (Promote) จะ
เป็นการเคลื่อนไหว อย่างเปิดกล้อง(ภาพยนตร์เรื่อง)สุริโยไท ไปดูซิว่าความ
ยิ่งใหญ่มันแค่ไหน หรือละครช่องไหนก็ได้ แต่เราทำให้ดูว่ามันมีอะไรเป็น
ประโยชน์ต่อผู้ชมได้บ้าง ถ้ามีการวิจารณ์ก็จะตรงๆพอสมควร...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการที่ได้ศึกษาประเด็นการเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย พอสรุป
ได้ว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีการดำเนินการเสนอข่าวที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรม และจรรยาวิชาชีพ
ได้แก่ การปกปิดแหล่งที่มาของข่าว ด้วยการไม่บอกชื่อของผู้ให้ข่าว รวมถึงการที่ผู้สื่อข่าวแจ้ง
ช่างภาพให้ระมัดระวังการถ่ายภาพใบหน้าของผู้ให้ข่าว ตลอดจนหลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์บุคคลรอบ
ข้างของผู้ให้ข่าว เพื่อไม่ให้พวกเขาเหล่านี้ได้รับผลกระทบในภายหลัง เมื่อข่าวนั้นถูกเผยแพร่ออก
ไป ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับแหล่งข่าวแล้ว ยังสามารถติดตามข่าวนั้น ๆ ได้ง่าย
ขึ้นในโอกาสต่อไป และจากการศึกษายังพบด้วยว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะไม่นำเรื่องราวส่วนตัวของผู้
หนึ่งผู้ใดมาเสนอออกอากาศก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากผู้นั้น เพราะผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ให้ความสำคัญ
กับสิทธิส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ จากการศึกษาได้พบว่า ยังมีการ
กระทำที่ผิดหลักจริยธรรมด้วย ซึ่งกรณีที่เกี่ยวข้องร้ายแรงก็คือ การสอดแทรกความคิดเห็นลงไป
ในข่าว ทั้งที่เกิดจากตัวผู้สื่อข่าวเอง และจากการพูดท้ายข่าวของผู้ประกาศ นอกจากนี้ยังมีกรณีการ
เสนอข่าวที่มุ่งเน้นความโหดร้าย จนลืมนึกถึงความรู้สึกของครอบครัวของผู้ที่ตกเป็นข่าว นับว่าเป็น
การเสนอข่าวที่ขาดความรอบคอบ และผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มักจะรีบด่วนสรุปเรื่องราวต่าง ๆ โดย
เฉพาะข่าวอาชญากรรม ที่มักใช้คำผิดความหมาย เช่น “ผู้ร้าย” กับ “มือปืน” ทำให้ผู้ชมเกิดความ

เข้าใจผิด และยังทำให้บุคคลผู้นั้นเสียโอกาสทางสังคม ส่วนอีกกรณีหนึ่งคือ การไม่ปิดบังใบหน้าของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็ก ก็เช่นกัน แม้จะมีเหตุผลว่าต้องการเปิดเผยใบหน้าให้ผู้เสียหายทราบ และแจ้งความดำเนินคดี ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบในอาชีพ เพราะตามหลักจรรยาบรรณแล้ว ผู้สื่อข่าวจะต้องให้ความระมัดระวังในการเสนอข่าว เด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด โดยคำนึงถึงอนาคตและการเปิดโอกาสให้เขาได้กลับตัวเป็นคนดี

จากการศึกษายังพบอีกว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคม โดยจะเห็นจากทางด้านการเมือง ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เช่น ติดตามรายงานข่าวการเลือกตั้ง ซึ่งมีส่วนช่วยไม่ให้เกิดการทุจริต ทั้งนี้รวมถึงการติดตามการทำงานของรัฐบาลด้วย สำหรับการเสนอข่าวทางด้านเศรษฐกิจ แม้จะมีการเสนออย่างต่อเนื่องแต่ยังเป็นในลักษณะติดตามความคืบหน้าของโครงการใหญ่ ๆ เป็นข่าวตามกระแส ยังไม่ค่อยเสนอข่าวเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อปากท้องของประชาชนโดยตรงมากนัก เช่นเดียวกับการเสนอข่าวบันเทิงที่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ยังเน้นการประชาสัมพันธ์รายการของช่องที่ตัวเองสังกัด มากกว่าการเสนอข่าวบันเทิงพื้นบ้าน ที่ให้ประโยชน์ต่อผู้ชมมากกว่า

2. การศึกษาของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย

จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวโดยตรง เห็นว่าผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาจากสาขาวิทยาศาสตร์ หรือวารสารศาสตร์เท่านั้น เพราะผู้จบการศึกษาด้านอื่น ๆ ก็สามารถทำข่าวได้ และยังลงลึกในด้านต่าง ๆ ได้ด้วย แต่ก่อนที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ จะต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการนำเสนอก่อน แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีผู้เห็นว่า หากผู้สื่อข่าวจบการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์มา จะมีข้อได้เปรียบ คือมีพื้นฐานด้านการทำข่าวมาแล้ว แต่อาจจะต้องทำการบ้านในรายละเอียดและความเป็นมาของข่าวเฉพาะด้านหนักกว่าผู้สื่อข่าวที่จบการศึกษามาโดยเฉพาะ

“...ไม่จำเป็น ผมเองผมไม่ได้จบนิเทศศาสตร์มา เพียงแต่ว่าเรามาดูว่าคนคนนั้นเข้าสู่วงการข่าว เขามุ่งมั่นเพื่องานข่าวได้มากน้อยแค่ไหน เขามีจิตวิญญาณที่จะทำงานด้านข่าวหรือเปล่า มีวิสัยทัศน์ในการมองข่าวได้ไกลหรือเปล่า เราค่อนข้างจะเปิดกว้าง ผู้จบด้านนิเทศศาสตร์ ด้านวารสาร พวกนี้ได้เปรียบ ศาสตร์ของการทำข่าว

เนีย วิชาชีพข่าวเป็นศาสตร์ด้านหนึ่งที่ต้องหาประสบการณ์เอาเอง และให้โอกาส แก่ผู้ที่ไม่ได้จบมาจากสายนี้โดยตรง...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...แต่ที่นี้เรามีอยู่คนหนึ่ง ผู้สื่อข่าวเรียนจบวิศวะ เราก็ถามเขา เขาบอกว่าเขาอยาก ทำงานด้านนี้ ซึ่งโอเค ความคิดเห็นของเขาแสดงออกได้ มันจะมีข้อมูลใหม่ๆ เรื่อง ใหม่ๆ ให้เขาสนใจอยู่เรื่อย ส่วนการเขียนข่าวก็จะมี training (ฝึกอบรม) ซึ่งเขาก็ ไปได้ พอชั่วโมงบินเยอะ เขาจะทำรายงานข่าวได้ บางทีเวลาแบ่งงานกัน เราก็จะดู ว่าใครจบเศรษฐศาสตร์ เราก็ให้อยู่สายเศรษฐกิจ บางทีเราก็ระบุเลยว่า ต้องจบ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ถ้าเราต้องการผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ รัฐศาสตร์ก็ให้อยู่ สายการเมือง อยู่อาชญากรรม...”

(ธเรศ ธนะสมบุญ, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...นิเทศศาสตร์มีความได้เปรียบ เพราะฉะนั้นถ้าให้ผมทำงานบริหาร ผมต้องใช้ ความได้เปรียบก่อน ไม่ได้แปลว่านิเทศศาสตร์เท่านั้นที่ต้องมายืนอยู่หน้าจอ ผม ต้องดูชิ้นงานว่า จากความได้เปรียบที่เขามี เขาทำให้เกิดประโยชน์จริงหรือไม่ อย่างไร ถ้าให้ผมเลือก ผมดูที่ชิ้นงาน ถ้าเขามีความรู้ดีด้วย นำเสนอดีด้วย ผมก็ ต้องรับคนพวกนี้ไว้ บางคนอาจเรียนเชี่ยวชาญเฉพาะ แต่นำเสนอไม่ได้เลย กระบวนการนำเสนอไม่เกิด กระบวนการทำความเข้าใจมันไม่สื่อเพราะเรามีหน้าที่ ทำความเข้าใจกับผู้ชม ตรงนั้นคือหัวใจสำคัญ...”

(ปราโมช รัฐวินิจ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

“...การฝึกอบรมเราก็จัดทุกปี เป็นระยะๆ แต่ก็มีอุปสรรค คือนักข่าวไม่สามารถเข้า อบรมได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เนื่องจากงานข่าวมันหยุดไม่ได้ ส่วนการอบรมนั้นก็จะมี เชิญอาจารย์จากคณะนิเทศมาเป็นวิทยากร โดยเน้นในส่วนของทฤษฎี เพราะผู้เข้า อบรมมักจะให้ความสนใจกับการทำข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศ เช่น CNN BBC มากกว่า...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

“...นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ อาจเรียนเศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์มาไม่ลึก แต่เรื่องของการนำเสนอได้เปรียบกว่าคนไม่จบ แต่ถ้าพูดจริงๆ บางครั้ง เช่นเรื่องของเศรษฐศาสตร์ เรื่องของเศรษฐกิจปัจจุบัน มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ถ้าเอานิเทศศาสตร์อาจจะต้องมาเริ่ม แต่ถ้าเราจบเศรษฐศาสตร์หรือเรื่องเกษตรเนี่ย เราอยากมีความรู้เฉพาะทาง จำเป็นที่จะต้องรับพวกนี้ ต้องมาฝึกเรื่องของการนำเสนอ เรื่องของ producer (ผู้ผลิตรายการ) ต้องเข้าไปช่วยลักษณะนี้...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการศึกษาประเด็นนี้สรุปได้ว่า สถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง ไม่ได้เห็นว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จะต้องจบการศึกษาจากสาขานิเทศศาสตร์ เพราะเห็นว่า การศึกษามาเฉพาะด้านก็สามารถทำข่าวได้ และติดตามประเด็นข่าวได้ลึกกว่าด้วย แต่ก่อนที่จะเข้าสู่วิชาชีพนี้ จะต้องได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการนำเสนอเสียก่อน แต่ก็ยังมีการยอมรับว่า ผู้ที่จบการศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ จะมีความได้เปรียบที่การนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องได้วางกฎเกณฑ์การรับสมัครบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งผู้สื่อข่าว ที่ไม่มีสถานีโทรทัศน์ช่องใดเลย ที่กำหนดรับผู้สื่อข่าวที่จบการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์เท่านั้น ทุกช่องเปิดกว้างกับผู้ที่ศึกษามาทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีประสบการณ์โดยผ่านงานด้านข่าว ไม่ว่าจะผ่านทางด้านหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุมาก่อน จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เพราะถือว่าบุคคลเหล่านี้มีแหล่งข่าว และสามารถลงลึกในรายละเอียดของข่าวในสายข่าวต่าง ๆ ได้ ส่วนการนำเสนอข่าวทางโทรทัศน์สามารถฝึกอบรมกันได้ภายหลัง

3. คุณลักษณะของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย

จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่ในสายงานข่าวโดยตรง มีความคาดหวังต้องการเห็นผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ควรมีคุณลักษณะดังนี้

- 1) ต้องมีใจรักงานข่าว เสียสละ หุ่นเทให้กับงาน

“...สำคัญที่สุด การทำข่าว ถ้าไม่รักข่าว ทำไม่ได้ ไม่ว่าจะจบอะไรมาก็แล้ว

.. คือลักษณะของการทำข่าวต้องให้ ให้กับข่าว ถ้าไม่ให้กับข่าวทำไม่ได้ คือ
 ห่วงบ้าน ห่วงแฟน ห่วงลูก ห่วงครอบครัว คุณทำไม่ได้เลย เพราะการทำ
 ข่าวไม่มีเวลา ข่าวเกิดขึ้นตลอดเวลาชั่วกระพริบตา..”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

- 2) ต้องมีความขยันในการหาความรู้ให้ตัวเอง เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อ
 การตั้งคำถามสัมภาษณ์

“..ความสามารถในการถาม ในการสัมภาษณ์ ก็ขึ้นอยู่กับการทำกรบ้าน
 ในการหาข้อมูล เพื่อให้ตัวเองแม่น และสามารถที่จะถามได้ ตัวอย่างใน
 ทำเนียบ เจอแหล่งข่าวก็แหกกันไปเป็นฝูง ผู้สื่อข่าวก็มักยืนไม่ค้อย่างเดียว
 พอรัฐมนตรีตอบแล้วไม่มีใครถามต่อ เพราะไม่มีใครแม่นข้อมูล ถามไป
 แล้วกลัวอายเขา..”

(ธเรศ ณะสมบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

- 3) มีความสามารถในการคาดการณ์ข่าวได้ โดยมีฐานข้อมูลที่แน่นนอน

“...ผู้สื่อข่าวต้องสามารถขยายผลของข่าวได้ ต้องมองไปข้างหน้า ข่าวส่วน
 ใหญ่มันจะไม่จบวันนี้ ต้องรู้สถานการณ์ รู้การประเมินสถานการณ์ ต้องรู้
 จักคาดการณ์ ข่าวที่เห็นบ่อยๆคือวงล้อประจำปี เช่นข่าวพืชผลการเกษตร
 ช่วงเดือนพฤศจิกายน สับประรดมาประท้วง มกราคมกระเทียม ก็ต้องคอย
 ทำกรบ้าน..”

(ธเรศ ณะสมบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

- 4) ต้องมีความรู้ภาษาต่างประเทศ และพัฒนาตัวเองตามเทคโนโลยีสมัย
 ใหม่

“...ภาษาอังกฤษ ก็มีความจำเป็นส่วนหนึ่ง แต่เราก็ไม่ได้ให้ความสำคัญถึง
 100% แต่ให้เยอะพอสมควร เพราะต่อไปเราต้องสื่อสารกับคนค่อนข้าง

เยอะ คุณสามารถหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ มีข้อมูลมากมายที่จะเข้าไป
 ความหา เข้ามาเป็นข่าว หรือคุณจะต้องติดต่อแหล่งข่าวกับต่างประเทศ ยิ่ง
 ปัจจุบันต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจในบ้านเรามากมาย ก็จำเป็นที่จะต้องรู้เรื่อง
 พวกนี้ ถึงจะสัมภาษณ์ได้ สามารถที่จะคุยได้ เหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นเราจะ
 ไม่มีขีดจำกัด...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

5) สามารถนำเสนอข่าวได้ด้วยตัวเอง

“...คุณสมบัติส่วนตัวคือต้องทำงาน ต้องทุ่มเท ต้องขยัน และวิธีการนำ
 เสนอต้อง present (นำเสนอ) ข่าวของตัวเองได้ ทั้งในเรื่องของการออก
 เสียง ทั้งด้านบุคลิกพื้นฐานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ เมื่อถึงระดับหนึ่งจะต้อง
 ยื่นรายงานด้วยตัวเองได้ สร้างความเชื่อถือให้ประชาชนได้ว่า คุณไปเห็นมา
 คุณรู้จริง สามารถที่จะรายงานให้ประชาชนรับทราบสิ่งที่คุณรู้ คุณเห็น ราย
 งานเป็นข่าวได้ มีประเด็น เริ่มแรกอาจจะไม่สามารถรายงานเป็นข่าวได้ แต่
 การพัฒนา 3-4 ปี คุณต้องพัฒนาให้ถึงจุดนั้นให้ได้ ว่าคุณสามารถรายงาน
 ออกหน้าจอได้...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

โดยสรุปก็คือ ผู้ที่อยู่ในสายงานข่าว ต้องการให้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีใจรักงานข่าว
 เสียสละ ทุ่มเทให้กับงาน มีความขยันในการหาความรู้ให้ตัวเอง มีความสามารถในการคาดการณ์
 ข่าวได้ โดยมีฐานข้อมูลที่แน่นนอน มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ สามารถนำเสนอข่าวได้ด้วยตัว
 เอง ซึ่งคุณลักษณะทั้งหมดจะเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานข่าวโทรทัศน์ โดยสอดคล้องกับคุณสมบัติ
 ของผู้สื่อข่าว ที่สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวนี้
 สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจะใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์

4. จริยธรรมของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์

การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ ผู้วิจัยได้เน้นไปที่

- 4.1 การรับสินบนของผู้สื่อข่าว เนื่องจากเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ผู้สื่อข่าวเสนอข่าวไม่เป็นกลาง และไม่เป็นธรรม
- 4.2 การประกอบอาชีพอื่นไปพร้อมกับการทำหน้าที่ผู้สื่อข่าว เนื่องจากอาชีพอื่นที่ผู้สื่อข่าวทำ เช่น การจัดรายการวิทยุ มักมีธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้เกิดอคติต่อการทำข่าว ซึ่งเป็นอาชีพหลัก

4.1 การรับสินบนของผู้สื่อข่าว

จากการศึกษาพบว่า มีการตีความคำว่า “สินบน” คือการให้เงิน หรือสิ่งของ และมีเงื่อนไขในการเสนอข่าว เพื่อให้เกิดผลในเชิงบวกแก่ผู้ให้เงิน หรือสิ่งของนั้น ส่วนการให้เงิน หรือสิ่งของเป็นของขวัญตอบแทนในการไปทำข่าว โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ เรียกว่า “สินน้ำใจ”

“...เยอะ การรับสินบน เราต้องจำแนกออกไปว่ารับในลักษณะไหน เดียวนี้ไม่ว่าข่าวที่ไหนก็จะแจก เขาแจกในลักษณะไปกินข้าว เลี้ยงข้าว ไม่มีเวลาไปกินด้วย เอาไปกิน อย่างนี้เราไม่ถือว่ารับเงิน แต่ถ้าบอกว่าข่าวชิ้นนี้เดี่ยวผมออกให้ นั่นคือ ไซ้ ดูออกนี้ ผู้สื่อข่าวจะมาบอกว่าอันนี้(ข่าวนี้)ต้องออก (อากาศ)นะ ต้องอย่างนั้น อย่างนี้ แทนที่จะบอกกับ บก. ว่าข่าวนี้มีประเด็นอย่างนี้ ๆ แต่กลับ บอกว่า ข่าวนี้ไปหลายช่องนะ (หรือ)มีช่องเดียวนะ ออกให้ได้นะ ลักษณะมันบ่งบอก...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

“...ถ้าจะเรียกว่าให้สินบน เราต้องดูลักษณะว่า ลักษณะไหน สินบน หรือว่าจ้าง หรือค่าตอบแทน หรือสินน้ำใจ ของเรารู้ที่เจตนา สินบนคือเขามีปัญหาของเขาอยู่ เขาอยากออกข่าว อยากเป็นข่าว อยากโชว์ผลงานก็ติดสินบน ช่วยออกข่าวหน่อย ลักษณะจะเป็นการแกล้งข่าว เป็นกิจกรรม นี่คือการติดสินบนเพื่อให้ได้ ออกข่าว ถ้าว่าจ้างก็เช่นข่าวสังคมธุรกิจ คือจะซื้อเวลาทันเลย อันนี้ถือว่าซื้อเลย ส่วนอีกอันคือสินน้ำใจ ผู้สื่อข่าวเด็ก แหล่งข่าวเป็นผู้ใหญ่ สินน้ำใจด้วยความเอ็นดู ให้เป็นเงิน เป็นสิ่งของ เป็นของตอบแทนสมนาคุณ อย่างสัมภาษณ์เขา เป็น

เจ้าของโรงงานปากกา เขาก็ให้ปากกามา แต่อาจจะดีหน่อย นี่คือของกำนัล
สินน้ำใจที่เขายินดีให้...”

(ธเรศ ชนะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...เคยได้ยินบ่อย มันทุกข่าว ผมว่าผมเองก็มีประสบการณ์ คือบางอย่างเรา
เรียกได้หลายรูปแบบ บางทีบอกว่าเป็นค่าใช้จ่าย บางอย่างเป็นค่าอาหาร
เป็นค่ารถ บางอย่างเป็นสิ่งที่เขาใช้คำว่า “ผู้ใหญ่ให้” ตอนนี้อยู่ยังเป็น
ปกติ จนบางอย่าง บาง case (กรณี) กลายเป็นธรรมเนียมจนเป็นเรื่องปกติ
คือรู้กันหมด รู้กันจนไม่ได้ใส่ใจ คืออย่าไปถามว่ามันผิดหรือมันถูก มันเป็น
ไปไม่ได้ มันผิดแน่นอน ถามว่าจัดได้ไหม จัดยาก เพราะกลไกมันเอื้อ
อำนวยความสะดวกกันทั้งคู่...”

(ปราโมช รัฐวิจิตร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้สื่อข่าวไม่ควรรับเงินหรือสิ่งของจากแหล่งข่าว
เพราะเงินหรือสิ่งของเหล่านั้น จะมีอิทธิพลต่อผู้สื่อข่าวให้เกิดอคติในการทำข่าว แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้
ยื่นเงื่อนไขใดๆก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณในการเสนอข่าว ในจรรยาบรรณวิชาชีพนักจัด
รายการวิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ.2538 ที่ให้ละเว้นการรับอามิสสินจ้างใด ๆ ที่จะส่งผลให้การเสนอ
ข่าวไม่ตรงไปตรงมา และยังคงสอดคล้องกับบัญญัติ 8 ประการของ อิศรา อมันตกุล ด้วย ที่บอกว่า
นักข่าวจะรับสินบนไม่ว่ารูปแบบไหนไม่ได้ เพราะจะทำให้ผลประโยชน์ส่วนตัวมีอิทธิพลอยู่เหนือจิต
สำนึก

“...นักข่าวบางคนมาถามว่า อย่างนี้รับได้ไหม เราก็จะบอกว่าไม่ควร เพราะ
ว่าถ้าเป็นนักข่าว หรือว่าทำงานข่าวเนี่ย การจะรับของจากใคร ต้องดูว่าเขา
ให้อะไร ในโอกาสอะไร ยิ่งให้เป็นเงินใส่ซองไม่ควร เพราะมันตีความได้
หลายอย่าง ยังคุยกันว่า เวลาเรารับเงินจากเขามา คักดีศรีเราอยู่ที่ไหน แล้ว
เรามีความรู้สึกเหมือนกับเขาเป็นนายขึ้นมาทันทีใช่ไหม ตัวดิฉันเองตอน
เป็นนักข่าวก็เจอ เจอมาให้ ก็ยังบอกว่าเอาคืนไป เพราะว่าเงินเดือนเรามาก
พอที่จะไม่ต้อง(รับจาก) ตรงนี้ แล้วก็อย่าทำอีกนะ เราจะถือว่าดูถูก...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

จากการศึกษาพบว่า การให้เงินหรือสิ่งของแก่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เกิดขึ้นกับผู้สื่อข่าวแทบทุกสาย และเป็นเรื่องยากที่จะทำให้หมดไป เนื่องจากแหล่งข่าวมีความเชื่อว่า การเชิญที่มข่าวโทรทัศน์ไปทำข่าวจะต้องมีค่าใช้จ่าย

“...การรับสินบนเกิดขึ้นกับทุกสาย สายเจ้า สายกีฬา นี่ก็แจกออกตลอด แจกหมวก แจกเสื้อ รองเท้า ยิ่งการเมืองยิ่งแจกละเทะ แจกตั้งแต่ตอนเลือกตั้ง จนมาเป็นรัฐบาลก็ยังแจก...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

“...รูปแบบลักษณะของข่าวที่ดูว่าจะมีประเภทนี้คือ ข่าวเศรษฐกิจ กับตำรวจ เพราะเป็นลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกัน เศรษฐกิจจะออกมาในรูปของบริษัท ห้างร้าน เอกชน เพราะโทรทัศน์มันได้เปรียบเรื่องภาพ ข่าวกีฬาจะมีโลโก้ ติดเต็มไปหมด ก็ยังคุยกันอยู่ว่าบางทีก็เสี่ยงไม่ได้ เช่นชื่อรายการ จะมีชื่อสปอนเซอร์เข้ามาด้วย เช่น กอล์ฟ สิ่ง โอเพ่น...”

(ธเรศ ธนะสมบุรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...บางครั้งเขาให้ในรูปรางวัล เช่นไปทำข่าวแล้วเขาก็ให้เป็นค่าน้ำ ค่ารถ ให้มาเป็นของ ก็อยู่ที่ผู้สื่อข่าวแต่ละคน แต่เราจะต้องรู้ว่าผู้สื่อข่าวคนนั้นจะต้องไม่มีอิทธิพล เอาข่าวนั้นมาออกอากาศ โดยที่ไม่ได้รับผิดชอบ ปัญหาโทรทัศน์จะน้อยมาก เพราะว่าโทรทัศน์ไปทำงานตามสาย และการที่จะมาออกอากาศ ผู้สื่อข่าวไม่มีอำนาจเอาข่าวออกอากาศ ผู้มีอำนาจคือ บก. เพราะฉะนั้นถ้าผู้สื่อข่าวอยู่ๆ ไปทำข่าวอะไรที่นอกเหนือจากสิ่ง จะไม่ได้รับการพิจารณา และถูกตั้งข้อสงสัยเกิดว่าไปทำทำไม เพราะฉะนั้นคนที่เขาจะให้สินบน มักจะให้สินบนกับงานที่เขาขอ...”

(ดวงใจ มหารักชกะ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

อย่างไรก็ตาม แม้การรับสินบน จะขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของผู้สื่อข่าวแต่ละคน แต่สำหรับสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยมีการกำหนดขั้นตอนการสอบสวน และบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน และที่ผ่านมาก็เคยมีการจับได้ว่าผู้สื่อข่าวโทรทัศน์รับสินบน

จริง หลังจากมีการสอบสวนอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนนี้แล้ว ก็จะลงโทษ ซึ่งโทษสูงสุดที่ได้รับคือ “ไล่ออก”

“...ในส่วนของช่อง 3 อาจจะมีบ้างในอดีต แต่ก็ไล่ออกไปหมดแล้ว เพราะที่นี้ ถือนโยบายว่า ใครไปรับเงินจากนักการเมืองก็ดี หรือใครก็ดี ถือว่าผิด ส่วนมากเป็นการเมือง ซึ่งที่มันเกิดขึ้นบ่อยครั้งคือช่วงเลือกตั้ง ส.ส. ไปหาเสียง เสร็จแล้วเอาเงินแจกให้ผู้สื่อข่าว มาจับได้ตรงที่ว่าได้รับเงินมาแล้ว ที่นี้เราเห็นว่าชาวนั้นมันเลิกกินไป ไม่ควรออกอากาศ แต่มีการโทรมาบอกว่า ให้เงินไปแล้วทำไมไม่ออกอากาศ พอจับได้ก็ไล่ออก...”

(สำราญ ฉัตรโท, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2543)

“...เราเคยเจอว่าคนให้เงินเขาโทรมา(ถามว่า) อ้าว! เห็นบอกว่าจะออกข่าวให้ ตอนเช้า ไม่เห็นออก ผมก็ให้เงินมาแล้ว ค่ากาแฟ ค่าอะไร เราก็บอกว่า อันนี้เราไม่ทราบ แต่อันนี้ บก. เขาพิจารณาดูแล้ว พอเรารู้ว่าไปรับเงินเขามา สิ่งที่เราทำก็คือเรียกเขามาทำโทษ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน 5% 10% หรือสูงสุดคือให้ออก ซึ่งตรงนี้ทุกคนรู้หมดแล้ว ตั้งแต่เข้ามาเป็นผู้สื่อข่าวก็ต้องรู้ระเบียบขององค์กร เราบอกว่าเรื่องนี้อย่าแสวงหา สถานีมีเงินเดือน มีเบี้ยเลี้ยงให้ ก็คิดว่าดูแล้วพอสมควร อย่าเห็นความสำคัญเรื่องของชองขาว อย่าเห็นความสำคัญของอามิสสินจ้าง คุณไปทำงานเขาให้โดยสินน้ำใจ โดยเมตตา อันนี้ไม่เป็นไร ช่อง 5 ช่องทหาร หน่วยทหารเองผู้ใหญ่ก็ให้...”

(ธเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...มี เราตรวจสอบทันทีถ้ามีข่าว โดยเฉพาะในทางลับเราให้ความสำคัญจริงจัง เรื่องนี้มาก มี(การแจ้ง)ถึงผม เราก็ตรวจสอบ แล้วดำเนินการทันที เข้าคณะกรรมการจรรยาบรรณ ที่ทำกันจริงๆคือในทางลับ แล้วก็ตรวจสอบ โดยเฉพาะเรื่องการเมือง เรื่องของเลือกตั้งจะมีเข้ามาเยอะ มีการร้องเรียนเข้ามาเยอะ เราก็จะตรวจสอบด้านทางลับ ไม่ให้เขารู้ตัว นักข่าวท้องถิ่นจะมีโอกาสเยอะ เช่นนักข่าวสมุทรปราการ เรื่องเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นัก

ข่าวท้องถิ่นขอไม่ทำข่าวนี้ ผมต้องส่งส่วนกลางเข้าไป เพราะเขาอยู่ยาก นักข่าวบางคนเล่นเรื่องไม่ถนัด อาจให้ข้อมูลกระชิบเราบ้าง เราต้องส่งส่วนกลางเข้าไปทำ ซึ่งมันคาบเกี่ยว แต่ถ้าใครมีเหตุผลที่ว่าได้รับการร้องเรียนว่าเป็นจริงเรื่องการรับสินบน เราไม่เอาไว้ เราปลดทั้งผู้สื่อข่าว เราแจ้งทั้งจังหวัดเลย มันอาจจะรุนแรง แจ้งทั้งผู้ว่า ผู้กำกับ นายอำเภอทุกอำเภอว่าคนนี้ไม่ใช่แล้ว จะได้ไปแอบอ้างไม่ได้ ที่ผ่านมาก็มีบ้าง ในส่วนกลางยังไม่มีเรื่องนี้ เพราะเราเกี่ยวกับเรื่องนี้ค่อนข้างมาก...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

4.2 การประกอบอาชีพอื่นไปพร้อมกัน โดยมีธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าผู้สื่อข่าวบางส่วน นอกจากจะประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เป็นหลักแล้ว ยังจับกลุ่มกันทำรายการวิทยุด้วย โดยใช้ข้อมูลข่าวจากที่ทำข่าวโทรทัศน์ไปเป็นเนื้อหาในรายการ และมีการขอเงินทุนในการทำรายการวิทยุดังกล่าวจากนักการเมือง ซึ่งกรณีนี้ผิดหลักปรัชญาพื้นฐานของผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่มีในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งบัญญัติไว้ในจรรยาบรรณสำนักสื่อสารมวลชนโดยกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2541 ที่นักสื่อสารมวลชนจะต้องปฏิเสธผลประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม ที่จะก่อให้เกิดความสงสัยในเสรีภาพของการประกอบอาชีพ หรือทำให้เกิดการครอบงำทางความคิดในการทำหน้าที่สื่อสารมวลชน

“...มีเรื่องของธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างกลุ่มสื่อมวลชนที่ทำเนียบรัฐบาล เมื่อก่อนเมื่ออยู่ไม่กี่คน เดี่ยวนี้มีเป็นร้อย ในจำนวนที่มากขึ้น ต่างคนต่างคิดว่าตัวเองเป็นนักข่าว เป็นสื่อ การแข่งขันกันสูงในเรื่องธุรกิจ ธุรกิจก็คือเรื่องของเศรษฐกิจ แต่ละคนมีฐานะต่างกัน ที่ชัดเจนก็คือจับกลุ่มกันทำรายการวิทยุ เมื่อเป็นธุรกิจก็ต้องมีค่าใช้จ่าย ต้องหาเงินทุน บางทีก็ไปขอเงินทุนจากนักการเมืองจากรัฐมนตรี หรือจากฝ่ายค้าน อุดมการณ์จริง ๆ เดี่ยวนี้น้อยลง เพราะว่ามีการทำงานหลักเพื่อไปเอื้อประโยชน์กับงาน side line (อาชีพสำรอง) เมื่อเขาให้ทุนมาเป็นค่าใช้จ่าย ก็จะออกข่าวเขาเยอะหน่อย ข่าวด้านเสียไม่ออก นี่ก็ไม่มีอุดมการณ์แล้ว นักการเมืองบางคนรวย

ขอเขาหมื่น สองหมื่น เขาก็ไม่กระทบอะไร เขาก็เลี้ยงสื่อไว้ ขออย่างเดียวถ้า
ไม่ชมก็อย่าด่า ช่อง 5 นี้ก็บอกเขาว่า ถ้าคุณทำ แม้คุณจะได้เงินมา แต่อุดม
การณ์ ความคิดของคุณจะเปลี่ยนไป และจะทำให้ทะเลาะกัน การแข่งขันก็
รู้กันหลายรูปแบบ...”

(ธเรศ ธนะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

จากการศึกษาประเด็นจริยธรรมของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไทย ซึ่งผู้วิจัยได้เน้นไปที่
เรื่องของการรับสินบน สรุปได้ว่า มีการตีความคำว่า “สินบน” คือการให้เงิน หรือสิ่งของ และมี
เงื่อนไขในการเสนอข่าว เพื่อให้เกิดผลในเชิงบวกแก่ผู้ให้เงิน หรือสิ่งของนั้น ส่วนการให้เงินหรือสิ่ง
ของเป็นของขวัญตอบแทนในการไปทำข่าว โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆเรียกว่า “สินน้ำใจ” ซึ่งผู้สื่อข่าวไม่
ควรรับเงินหรือสิ่งของใด ๆ จากแหล่งข่าว เพราะเงินหรือสิ่งของเหล่านั้น จะมีอิทธิพลต่อผู้สื่อข่าว
ให้เกิดอคติในการทำข่าว แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้ยื่นเงื่อนไขใดๆก็ตาม และตามหลักจรรยาบรรณในการ
เสนอข่าวก็ได้ระบุไว้ว่า การรับเงินหรือสิ่งของ จะมีผลให้การเสนอข่าวไม่ตรงไปตรงมา และจะทำให้
ผลประโยชน์ส่วนตัวมีอิทธิพลอยู่เหนือจิตสำนึก แต่ทั้งนี้ จากการศึกษายังพบว่า การให้เงิน
หรือสิ่งของแก่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เกิดขึ้นกับผู้สื่อข่าวแทบทุกสาย และเป็นเรื่องยากที่จะทำให้หมดไป
เนื่องจากแหล่งข่าวมีความเชื่อว่า การเชิญทีมข่าวโทรทัศน์ไปทำข่าวจะต้องมีค่าใช้จ่าย

สำหรับสถานีโทรทัศน์แต่ละช่องได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยมีการกำหนดชั้น
ตอนการสอบสวน และบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน และที่ผ่านมา เคยมีการจับได้ว่าผู้สื่อข่าวโทรทัศน์
รับสินบนจริง หลังจากมีการสอบสวนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตอนแล้ว ก็จะพิจารณาลงโทษ ซึ่งโทษ
สูงสุดที่ได้รับคือ “ไล่ออก”

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบอีกว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์บางส่วน รวมกลุ่มกันทำ
รายการวิทยุด้วย โดยใช้ข้อมูลข่าวจากที่ทำข่าวโทรทัศน์ไปเป็นเนื้อหาในรายการ และมีการขอเงิน
ทุนในการทำรายการวิทยุดังกล่าวจากนักการเมือง ซึ่งกรณีนี้แม้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์จะเข้าไป
ดำเนินการใด ๆ ไม่ได้ เพราะเป็นการทำงานเสริม นอกเวลาการทำงานของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ แต่ก็
ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละคน ซึ่งการกระทำดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ไม่เป็น
ตัวของตัวเองแล้ว ยังผิดหลักการของจรรยาบรรณสื่อมวลชนอีกด้วย ดังนั้นจึงควรปฏิเสธผล

ประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม ที่จะก่อให้เกิดความสงสัยในเสรีภาพของการประกอบอาชีพ หรือทำให้เกิดการครอบงำทางความคิดในการทำหน้าที่สื่อสารมวลชน

5. การมีองค์กรวิชาชีพ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีการจัดตั้งสมาคมวิชาชีพสำหรับผู้ทำงานข่าวโทรทัศน์โดยตรงขึ้นมาแล้ว แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ คือกิจกรรมของสมาคมส่วนใหญ่ เป็นการหาเงินเพื่อไว้ใช้เป็นสวัสดิการของสมาชิก ซึ่งการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง จะต้องมีการติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการทำข่าวในระยะยาวด้วย

“...ตอนนี้เราก็มีสมาคมช่างภาพ-ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ ซึ่งเพิ่งตั้ง บทบาทยังไม่ค่อยแข็งแรงเท่าไร ไม่ค่อยมีบทบาทต่อผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ ผมกลัวว่าจะไม่สามารถทำตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ เพราะดูจากประเมินสิ่งที่ทำมา เป็นการหารายได้เป็นหลัก โยนโบว์ลิง ตีกอล์ฟ แต่งานที่เราต้องการคือ ดูแลขีดความสามารถ พัฒนาบุคลิกภาพของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ ไม่มีการจัดฝึกอบรม(ให้ความรู้)ผู้สื่อข่าวเพิ่มเติม เราอยากให้เป็นกระฉก เป็นครูฝึกให้ผู้สื่อข่าวได้มีมุมมอง นีซอง 5 ก็ทำเอง ส่งไปอบรมกับคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ บก. ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ กลุ่มละเดือน สมาคมที่มีอยู่ก็มีกิจกรรมเยอะ พอจัดกิจกรรมก็ไม่จำเป็นต้องหาเงินเออ! รู้จักรัฐมนตรีนี้ รู้จักหน่วยงานนี้ ขอเงินมาจัดกิจกรรมหน่อย ก็เลยดูว่าทำอะไรที่ไม่ต้องเกี่ยวกับเงินไม่ได้หรือ คนที่ให้เขาก็คิดว่ารู้จักสมาคมนี้ไว้ เขาให้มาหมื่นสองหมื่น เวลาเขามีนงานเขาโทรมาบอก เขาก็หวังให้เราไปทำข่าวให้ แล้วหวังคุ้มเลย ยิ่งที่เดียวได้ข่าวตลอดปี แล้วยังได้ช่อง 3 5 7 9 11 itv ออกข่าวให้ แต่ผมไม่เห็นด้วย...”

(ชเรศ ณะสมบูรณ์, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2543)

“...ที่วิก็มีสมาคมผู้สื่อข่าวช่างภาพแห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์เป็นตัวควบคุมอยู่แล้ว อย่างสมาคมผู้สื่อข่าวช่างภาพโทรทัศน์มันมีมาก มีการช่วยเหลือค่าการศึกษาบุตร เจ็บป่วย ทุกอย่างมีบทบาทหมด ส่วนบทบาทต่อวิชาชีพยังไม่ถึงขั้นนั้น แต่ในลักษณะอุกรังแก เมื่ออุกรังแกก็ต้องร้องเรียนสมาคม สมาคมก็

ต้องมีหนังสือไปถึงสถาบันนั้นว่าให้ทบทวน ซึ่งสถาบันนั้นเขาจะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ แต่กรณีนี้ยังไม่เคยมี...”

(สุทธิ จงเจียมจิตต์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2543)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่ในสายข่าวโทรทัศน์โดยตรงต้องการที่จะมีองค์กรวิชาชีพที่มีบทบาทดูแลการทำงานของผู้ที่ทำงานข่าวโทรทัศน์อย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่เฉพาะผู้สื่อข่าวเท่านั้น โดยองค์กรดังกล่าวจะต้องมีการประกาศจรรยาบรรณที่ชัดเจน และมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและสร้างมาตรฐานให้แก่วิชาชีพ

“...ส่วนจรรยาบรรณน่าจะมีส่วนออกมา แล้วประกาศจรรยาบรรณที่ชัดเจน มีการตั้งปฏิญญาร่วมกัน เพราะสามารถที่จะให้ภาพของเรา ของวิชาชีพนี้ดูเหมือนมีหลักคำประกันที่เราจะทำแต่สิ่งดีๆ สิ่งที่เหมาะสมที่ควร...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรง, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

“...ผมมองว่าองค์กรวิชาชีพคือองค์กรที่จะพัฒนาความก้าวหน้าที่จะสร้างมาตรฐานในการทำงาน ที่จะสร้างความสำเร็จในผลงานที่จะสร้างการปกป้องเพื่อประโยชน์ของประชาชน มาตรการควบคุมอะไรต่างๆ ผมยังมองไม่เห็น มันหลวมมากในกลไกการจัดระเบียบ มีข้อปลีกย่อยเยอะ การมุ่งพัฒนา การมุ่งในการรวมกลุ่มเป็นสิ่งที่ดี...”

(ปราโมช รัฐวินิจ, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2543)

สำหรับสถานีโทรทัศน์เอง ก็มีการประกาศจรรยาบรรณของสถานีเป็นการเฉพาะ โดยจากการศึกษาพบว่า มีสถานีโทรทัศน์ 2 ช่องคือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์สีไอทีวี ที่มีจรรยาบรรณของสถานีเป็นของตัวเอง และร่วมกันปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

“...เบื้องต้นควรปลูกฝังจิตสำนึกของคนด้านสื่อ itv เองเป็นสถานีแรกที่ประกาศจรรยาบรรณชัดเจนให้ทุกคนรับทราบว่าเรามีจรรยาบรรณ 1 2 3 4 5 ทำได้แค่ไหน เรื่องอะไรบ้าง มีชัดเจน เรามีคณะกรรมการจรรยาบรรณว่าออกมาแค่นี้ มาควบคุมกัน...”

(อัชฌา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2543)

จากการศึกษาประเด็นการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ สรุปได้ว่า ปัจจุบันมีการจัดตั้งสมาคมวิชาชีพสำหรับผู้ทำงานข่าวโทรทัศน์โดยตรงขึ้นมาแล้ว คือสมาคมช่างภาพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ของสมาคมเป็นการหาเงินเพื่อไว้ใช้เป็นสวัสดิการของสมาชิก และซึ่งการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง จะต้องมีการติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการทำข่าวในระยะยาว โดยหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ จะขอความช่วยเหลือให้ไปทำข่าวในภายหลังอีก

โดยข้อเท็จจริง ปัจจุบันมีสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อข่าวโทรทัศน์เกิดขึ้นมาแล้ว 6 สมาคม กับอีก 1 ชมรม แต่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์มีส่วนร่วมในสมาคมช่างภาพผู้สื่อข่าวโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มากกว่า เพราะสมาชิกรวมจากผู้สื่อข่าว และช่างภาพโทรทัศน์เท่านั้น ไม่มีจากสื่ออื่นเข้ามาปะปน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อยู่ในสายข่าวโทรทัศน์โดยตรง ก็ยังต้องการที่จะมีองค์กรวิชาชีพที่มีบทบาทดูแลการทำงานของผู้ทำงานข่าวโทรทัศน์อย่างแท้จริง โดยมีการประกาศจรรยาบรรณที่ชัดเจน และมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา และสร้างมาตรฐานให้แก่วิชาชีพ แต่สำหรับในระดับสถานีโทรทัศน์นั้น พบว่า มีสถานีโทรทัศน์ 2 ช่องคือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์สีไอทีวี ที่มีการประกาศจรรยาบรรณของสถานีเป็นการเฉพาะ และร่วมกันปฏิบัติอย่างเคร่งครัด